

K R O N I K A

**Stanisław Tabaczyński
(1930–2020)**

Dnia 28 listopada 2020 r. w podwarszawskim Konstancinie zmarł Profesor Stanisław Tabaczyński, archeolog, wybitny badacz pradziejów i wczesnego średniowiecza, metodolog i dydaktyk, laureat nagród i odznaczeń państwowych.

Urodził się w 1930 r. w Poznaniu. Tam też, po ukończeniu studiów na Uniwersytecie Poznańskim, został w 1956 r. zatrudniony w Instytucie Historii Kultury Materialnej Polskiej Akademii Nauk (obecnie Instytut Archeologii i Etnologii PAN), w którym pracował aż do osiągnięcia wieku emerytalnego. Od 1989 r. był członkiem rzeczywistym Polskiej Akademii Nauk.

Stanisław Tabaczyński był cenionym badaczem terenowym, kierownikiem i uczestnikiem badań wykopaliskowych na stanowiskach Kołobrzeg-Budzistowo, Wrocław, Nakło nad Notecią, prowadzonych w ramach badań nad początkami państwa polskiego; kierował też badaniami w Sandomierzu (1969–1973) i w Zawichoście (1996–1999). Uczestniczył i współkierował badaniami arche-

ologicznymi we Francji (Saint-Jean-le-Froid, Condorcet) oraz Algierii (Algier, Tlemçen). Uznanie przyniosły Profesorowi zwłaszcza badania prowadzone we Włoszech. W ramach umów zawartych przez Instytut z partnerami włoskimi prowadził prace na znanych wczesnośredniowiecznych stanowiskach: wyspie Torcello na Lagunie Weneckiej, a także na terenie longobardzkiego kasztelu Castelseprio oraz w Capaccio Vecchia, w prowincji Salerno. W swojej praktyce terenowej kierował się dążeniem do zachowania najwyższych standardów badawczych i stosowania nowoczesnych metod eksploracji i dokumentacji. W trakcie badań skomplikowanych stanowisk wielowarstwowych doskonił wypracowane w trakcie badań milenijnych metody eksploracji i analizy stratygraficznej. Prace terenowe związane były z szeroko nakreśloną problematyką badawczą i łączyły archeologię z historią, antropologią i historią kultury. Swój uznaniem zasług Profesora było zaproszenie przez Martina Carvera do opublikowania w czasopiśmie *Antiquity* autorskiego spojrzenia na rozwój archeologii w Polsce po II Wojnie Światowej.

Tekst ten jest jednak rodzajem archeologicznej autobiografii Autora¹.

Profesor Stanisław Tabaczyński był autorem i współautorem wielu publikacji naukowych². Najbardziej cenione jego prace opisywały ważne etapy w rozwoju kultury i cywilizacji, a także dotyczyły problemów metodyki badań i teorii archeologii. Pierwszym wielkim tematem badawczym, który podjął, były kwestie związane z numizmatyką – obrotem pieniężnym i tezauryzacją. Swoją pracę magisterską poświęcił numizmatyce. W 1958 r. ukazał się artykuł *Z badań nad wczesnośredniowiecznymi skarbnami srebrnymi Wielkopolski*³. Rok później wydany został, przygotowany wspólnie z Jackiem Słaskim, pierwszy tom powojennego inwentarza skarbów z terenu Polski pt. *Wczesnośredniowieczne skarby srebrne Wielkopolski. Materiały*⁴. Tej tematyki, ze szczególnym uwzględnieniem obrotu pieniężnego i kształtowania się rynku, dotyczyła również obroniona w 1960 r. rozprawa doktorska pt. *Funkcje pieniężne skarbów wczesnopolskich*, napisana pod kierunkiem profesora Witolda Hensla⁵. Problematykę tę uznawał za istotny problem badawczy, czemu dał wyraz umieszczając ją w podręcznikowej monografii *Archeologia średniowieczna – Problemy. Źródła. Metody. Cele badawcze*⁶. Rozprawa habilitacyjna, opublikowana w 1970 r. praca *Neo-*

*lit środkowoeuropejski. Podstawy gospodarcze*⁷ tylko pozornie dotyczyła tematyki całkowicie odmiennej. Wbrew pobieżnemu osądowi była to, związana oczywiście z innym okresem, kontynuacja zainteresowań Autora obecnych już w Jego wcześniejszych dziełach dotyczących wczesnego średniowiecza. Różnorodność zainteresowań i ciekawość świata były zresztą cechą charakterystyczną naukowej działalności Profesora. Zauważalne jest to w dalszych publikacjach, gdzie znaleźć można inspiracje naukowe pochodzące z obszaru innych dziedzin: filozofii, etnologii, historii, czy też szerzej nauk społecznych. Nierzadko w swoich pracach odwoływał się także do nauk przyrodniczych i ścisłych. Wiele kolejnych Jego projektów naukowych związanych było z rozważaniami dotyczącymi teorii i metodologii archeologii oraz antropologii kultury. Widoczne jest w nich, podkreślane często przez Profesora, przywiązanie do tradycji szkoły *Annales* oraz poznańskiej szkoły metodologicznej⁸. Zainteresowania te, organizowanie środowiska naukowego związanego z utworzoną przez Profesora Komisją Antropologii Pradziejów i Średniowiecza przy Komitecie Nauk Pra- i Protohistorycznych PAN, znalazły swoje zwieńczenie w monumentalnym wydawnictwie *Przeszość społeczna. Próba konceptualizacji*⁹.

¹ Tabaczyński 2007.

² Bibliografia, patrz: Gula 2000, Cyngot 2015.

³ Tabaczyński 1958.

⁴ Słaski, Tabaczyński 1959.

⁵ Tabaczyński 1962.

⁶ Tabaczyński 1987.

Dariusz Wyczołkowski

⁷ Tabaczyński 1970.

⁸ Cyngot *et al.* 2020, s. 17–21; Marciniak 2021, s. 180.

⁹ Tabaczyński *et al.* 2012.

BIBLIOGRAFIA

Cyngot D. (oprac.)

2015 *Bibliografia prac prof. dr. hab. Stanisława Tabaczyńskiego za lata 2001–2015, z uzupełnieniami za lata 1999–2000*, *Archeologia Polski*, t. 60, s. 15–20.

Cyngot et al. = Cyngot D., Kowalewska-Marszałek H., Zalewska A.I., Minta-Tworzowska D.

2020 *Profesor Stanisław Tabaczyński (1930–2020) – wybitny uczyony i intelektualista*, *Folia Praehistorica Posnaniensia*, t. XXV, s. 9–36.

Gula M. (oprac.)

2000 *Bibliografia prac Stanisława Tabaczyńskiego*, [w:] *Archeologia w teorii i w praktyce*, red. A. Buko, P. Urbańczyk, Warszawa, s. 11–24.

Marciniak A.

2021 *Stanisław Tabaczyński – pro memoria*, *Nauka* 3, s. 177–183.

Slaski J., Tabaczyński S.

1959 *Wczesnośredniowieczne skarby srebrne Wielkopolski. Materiały*, *Polskie Badania Archeologiczne*, 1, Warszawa–Wrocław.

Tabaczyński et al. = Tabaczyński S.

1958 *Z badań nad wczesnośredniowiecznymi skarbami srebrnymi Wielkopolski*, *Polskie Badania Archeologiczne*, 2, Warszawa–Wrocław.

1962 *En Pologne médiévale: l'archéologie au service de l'histoire. Les fonctions pécuniaires des trésors*, *Annales Économies Société Civilisations*, 17(2), s. 223–238.

1970 *Neolit środkowoeuropejski. Podstawy gospodarcze*, Wrocław.

1987 *Archeologia średniowieczna – Problemy. Źródła. Metody. Cele badawcze*, Wrocław.

2007 *Polish archaeology in my lifetime*, *Antiquity*, 81, Issue no. 314, s. 1074–1082.

Tabaczyński S., Marciniak A., Cyngot D., Zalewska A. (red.)

2012 *Przeszość społeczna. Próba konceptualizacji*, Poznań.